

33997

MH17

nr.

Lijst van vragen en antwoorden

Vastgesteld ...

De vaste commissies voor Justitie en Veiligheid en voor Buitenlandse Zaken hebben een aantal vragen voorgelegd aan de ministers van Justitie en Veiligheid en van Buitenlandse Zaken over onder andere de brief van 5 juni 2018 inzake het mogelijk aandeel van Oekraïne in het neerhalen van vlucht MH17 (Kamerstuk 33997, nr. 123).

De daarop door de ministers gegeven antwoorden zijn hierbij afgedrukt.

De voorzitter van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,
Van Meenen

De griffier van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,
Hessing-Puts

- 1 Kent u het pleidooi van nabestaanden voor een kennis- en archieffunctie, en ondersteuning daarbij, zodat het niet slechts op de schouders van vrijwilligers rust?
- 2 Wat is de stand van zaken rondom de gesprekken over mogelijke financiële ondersteuning en vertegenwoordiging van verenigde nabestaanden, zoals de Stichting vliegcrash MH17 en de Werkgroep waarheidsvinding? Welke mogelijkheden zijn er om hen, financieel en anderszins, te blijven ondersteunen de komende jaren tot de juridische procedures zijn afgerond?

Antwoord op de vragen 1 en 2

De Stichting nabestaanden vliegcrash MH17 heeft een belangrijke taak om de grote groep nabestaanden te vertegenwoordigen en hun belangen te behartigen.

Zowel bij de oprichting van de stichting als de voortzetting van hun werk heeft de overheid financiële middelen en praktische ondersteuning beschikbaar gesteld.

Er vindt structureel overleg met het bestuur van de stichting plaats en daarnaast is er regelmatig op ad hoc basis contact. De inzagesessie in de camerabeelden van Schiphol is bijvoorbeeld in goed overleg met de stichting vormgegeven. Daarnaast is met de stichting over hun beleidsplan gesproken waarin ook de kennis-en archieffunctie wordt benoemd.

De groep nabestaanden is omvangrijk en divers. De rol van de stichting als vertegenwoordiging van een grote achterban is belangrijk voor het kabinet. Bij zaken die de nabestaanden direct raken wordt met het bestuur van de stichting afgestemd.

Het kabinet heeft ook toegezegd de belangenbehartigingstaak van de stichting, evenals de activiteiten die de stichting in het kader van het herdenken van de slachtoffers ontplooit, de komende jaren financieel te ondersteunen.

- 3 Kent u de zorgen die er zijn over het tijdsbeslag dat de procedure van identificatie bij het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) met zich meebrengt zodra stoffelijke resten moeten worden geïdentificeerd? Hoe lang duurt dit gemiddeld? Zijn er mogelijkheden deze procedure te verkorten en nabestaanden hierover actiever te informeren?

Antwoord

Het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) identificeert kleine aantallen stoffelijke resten die van goede kwaliteit zijn binnen enkele dagen tot een week. Veel van de botfragmenten die recentelijk zijn overgedragen, zijn echter van slechte kwaliteit. Deze botfragmenten zijn zeer klein en beschadigd. Hierdoor is het ontzettend moeilijk om een bruikbaar DNA-profiel te verkrijgen. Vanwege het grote aantal botfragmenten en de complexiteit van het onderzoek kan het enkele maanden duren voordat duidelijk is of de botfragmenten toebehoren aan slachtoffers van vlucht MH17.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid is verantwoordelijk voor het proces van repatriëring. Communicatie hierover verloopt via de IVC-site. De IVC-site is een besloten website die wordt gebruikt om met nabestaanden te communiceren. Bij een match worden betrokken nabestaanden altijd als eerste door het Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO) persoonlijk op de hoogte gebracht. Alleen die nabestaanden worden geïnformeerd die eerder hebben aangegeven hiervan op de hoogte te willen worden gesteld.

De procedure om stoffelijke resten van MH17-slachtoffers naar Nederland te halen en te onderzoeken is lastig en tijdrovend. Om een beter beeld te krijgen van wat hierbij komt kijken, zal ik uw Kamer in een separate brief nader toelichting geven op het proces rondom de repatriëring.

- 4 Op welke wijze zou nader onderzocht kunnen worden of er gronden zijn Oekraïne staatsaansprakelijk te stellen, op grond van het verwijt van het niet (volledig) sluiten van het luchtruim zoals door de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) is vastgesteld? Welke onderzoekshandelingen zouden verricht kunnen worden teneinde vast te stellen of er eventueel gronden aanwezig zijn voor deze procedure, nog los van de vraag wat daarvoor een geschikt moment zou zijn?

Antwoord:

Om een staat aansprakelijk te stellen moet vastgesteld worden of er sprake is van een schending van een op die staat rustende rechtsplicht onder internationaal recht die toe te rekenen is aan die staat. Zoals ik uw Kamer in de brief van 5 juni 2018 heb laten weten is er op basis van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV), de presentaties van het JIT, informatie uit openbare bronnen en eigen, voortdurend, onderzoek, waaronder juridisch onderzoek, naar het oordeel van het kabinet op dit moment geen juridisch overtuigend bewijs voor succesvolle aansprakelijkstelling van Oekraïne. De OVV heeft onderzoek verricht naar het sluiten van het luchtruim door Oekraïne en de resultaten daarvan zijn openbaar gemaakt in het rapport van de OVV. Nader feitelijk of juridisch onderzoek zou kunnen worden verricht door een andere onafhankelijke instantie, maar een dergelijk onderzoek heeft volgens het kabinet geen meerwaarde.

- 5 Wanneer zou het moment kunnen zijn nader onderzoek te laten verrichten naar de mogelijke staatsaansprakelijkheid van Oekraïne? Moet daarvoor eerst het onderzoek van het Joint Investigation Team (JIT) volledig zijn afgerond? Zo nee, wanneer dan wel?

Antwoord

Zie ook het antwoord op vraag 4. Op basis van een weging van alle beschikbare informatie ziet het kabinet op dit moment geen aanleiding om nader onderzoek te laten verrichten naar de mogelijke staatsaansprakelijkheid van Oekraïne.

- 6 Weet u dat het besluit om het strafproces MH17 te behandelen door de rechtbank Den Haag en plaats te laten vinden in het Justitieel Complex Schiphol (JCS) niet bij alle nabestaanden goed is gevallen, omdat Schiphol de plek is waar nabestaanden hun familie en vrienden voor het laatst hebben gezien, maar ook omdat het Justitieel Complex Schiphol op een bedrijventerrein ingeklemd ligt tussen de start- en landingsbanen?

Antwoord

Bij het zoeken naar een geschikte locatie hebben verschillende aspecten een rol gespeeld. Het internationale karakter van een MH17-strafproces maakt dat er veel eisen worden gesteld aan de zittingslocatie. Het openbaar ministerie (OM) en de rechtspraak hebben een programma van eisen opgesteld waaraan een zittingslocatie zou moeten voldoen. De positie van nabestaanden is een belangrijk element dat nadrukkelijk in dit programma van eisen is opgenomen. Alle nabestaanden, die afkomstig zijn uit 17 verschillende landen, dienen een plek te krijgen binnen het strafproces. Daarnaast valt te denken aan tijdige beschikbaarheid, voldoende ruimte voor de media, de mate waarin veiligheidsrisico's kunnen worden ondervangen en voldoende kantoorruimte.

Het JCS beschikt over de benodigde faciliteiten voor een proces van dit karakter en deze omvang en voldoet daarmee het meest als geschikte locatie voor een strafrechtelijk MH17-proces.

Bij het JCS zijn voldoende mogelijkheden om ook tijdelijke voorzieningen te realiseren.

Het JCS ligt net als het nationaal MH17-monument in de gemeente Haarlemmermeer. Tijdens de laatste herdenking heeft de voorzitter van het bestuur van de stichting eraan gerefereerd dat daardoor de herinnering aan de slachtoffers dichtbij de locatie is waar recht zal worden gesproken.

- 7 Waarom beschikt de stad Den Haag, als stad van vrede en recht, zelf niet over beveiligde zittingscapaciteit?

Antwoord

In Den Haag, de stad van vrede en recht, zijn veel internationale tribunalen en hoven gevestigd. Deze beschikken allen over eigen zittingslocaties die voldoen aan de specifieke eisen van het betreffende hof of tribunaal.

Een MH17-strafproces is een Nederlandse strafzaak die bij de rechtbank Den Haag zal worden aangebracht. De rechtbank is gehuisvest in het Paleis van Justitie in Den Haag. Daar worden geregeld zaken met een veiligheidsrisico, waaronder bijvoorbeeld zaken op grond van de Wet internationale misdrijven (WIM-zaken), behandeld. Indien de veiligheidsrisico's bijzonder groot zijn of er sprake is van andere zwaarwegende omstandigheden kan ertoe besloten worden een risicovolle zitting te verplaatsen naar een van de drie locaties met extra beveiligde zittingszalen.

De zittingslocatie van de rechtbank in Den Haag voldoet niet aan het programma van eisen voor een MH17-strafproces. Daarom is naar een geschikte locatie elders gezocht. Zoals in het antwoord op vraag 6 al genoemd, beschikt het JCS over de benodigde faciliteiten en voldoet daarmee het meest als geschikte locatie voor een strafrechtelijk MH17-proces.

- 8 Kent u de verwachting van de Raad voor de rechtspraak dat de landelijke vraag naar beveiligde zittingscapaciteit stijgt gezien de toename van het aantal risicozaken?
- 9 Zou de realisatie van een permanente zittingslocatie voor risico-zaken in Den Haag niet voor de hand liggen, vanwege de op grond van de prognoses noodzakelijke verruiming in capaciteit voor risicovolle zittingen, de zaken die op grond van de Wet Internationale Misdrijven in Den Haag kunnen worden gevoerd, en zodra deze veilige zittingszaal gereed zou zijn het vervolg van de MH17-processen in Den Haag plaats zouden kunnen vinden?

Antwoord op de vragen 8 en 9

Ik ben bekend met de verwachting van de Raad voor de Rechtspraak. De Raad onderzoekt momenteel samen met het OM welke aanvullende capaciteit in de toekomst mogelijk nodig zal zijn.

De eventuele behoefte aan een additionele extra beveiligde zittingslocatie in Nederland staat echter los van de keuze voor een geschikte zittingslocatie voor een MH17-strafproces. Een MH17-strafproces is een Nederlandse strafzaak die bij de rechtbank Den Haag zal worden aangebracht. Het uitgangspunt bij de keuze voor een nationale vervolging in Nederland volgens Nederlands procesrecht is dat daarbij zoveel mogelijk wordt uitgegaan van bestaande

structuren. De keuze voor JCS past hierin.

Bij het zoeken naar een geschikte locatie hebben verschillende aspecten een rol gespeeld. Een van de essentiële aspecten is de tijdige beschikbaarheid. Het JCS beschikt over de benodigde faciliteiten voor een proces van dit karakter en deze omvang en is tijdig beschikbaar.

- 10 Is het besluit het JCS als zittingslocatie voor het MH17-strafproces te gebruiken afgestemd met de nabestaanden? Zo ja, hoe staan zij tegenover deze keuze? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 6.

- 11 Is bij de besluitvorming rondom de zittingslocatie voor het MH17-strafproces de emotionele connotatie van nabestaanden met Schiphol, zijnde de laatste plek waar zij hun dierbaren hebben gezien, meegenomen? Zo ja, hoe heeft deze afweging dan toch tot de locatie op Schiphol geleid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

De belangen van nabestaanden zijn uitdrukkelijk in de afweging voor een geschikte zittingslocatie voor een MH17-strafproces mee genomen. Bij het besluit om het JCS aan te wijzen als zittingslocatie zijn nabestaanden niet betrokken. Zoals in het antwoord op vraag 6 is uiteengezet, is het JCS de meest geschikte locatie.

- 12 Klopt het dat de extra beveiligde rechtbank in het JCS momenteel kampt met capaciteitsgebrek?

Antwoord

Het JCS kampt momenteel niet met een capaciteitsgebrek. Wel heeft de Raad voor de rechtspraak aangegeven dat de extra beveiligde zittingslocatie in Amsterdam-Osdorp ("de Bunker") de vraag naar zittingscapaciteit niet aankan en dat daarom voor risicovolle zittingen geregeld moet worden uitgeweken naar het JCS. De Raad voor de rechtspraak verwacht dat vanaf het moment dat er MH17-zittingen in het JCS plaatsvinden vanuit Amsterdam-Osdorp niet of veel minder naar het JCS kan worden uitgeweken.

Aan de Raad voor de rechtspraak is toegezegd dat in een oplossing zal worden voorzien in het geval er extra kosten moeten worden gemaakt die direct gerelateerd zijn aan een strafrechtelijke MH17-procedure.

- 13 Klopt het dat het JCS zich feitelijk op een bedrijventerrein bevindt?

Antwoord

Ja. Volgens het bestemmingsplan bevindt JCS zich op een bedrijventerrein. Bij het JCS zijn voldoende mogelijkheden om ook tijdelijke voorzieningen te realiseren.

- 14 Klopt het dat de Nederlandse rechterlijke macht gebaat zou zijn bij nog een extra beveiligde zittingslocatie, om de locatie in het JCS te ontlasten?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 8 en 9.

- 15 Klopt het dat in de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid 20 mln. euro is gereserveerd voor het realiseren van een zittingslocatie voor het MH17-strafproces?

Antwoord

Op de begroting van JenV (artikel 33.4) is voor 2018 en verder 9 miljoen euro per jaar gereserveerd voor de kosten voor de strafrechtelijke MH17 procedure. Hieronder vallen ook de kosten voor de zittingslocatie.

- 16 Hoeveel dragen de 'grievings nations' momenteel bij aan de totstandkoming van een passende zittingslocatie voor het MH17-strafproces? Hoeveel zijn de 'grievings nations' bereid hier in totaal bij te dragen?

Antwoord

Nederland draagt sowieso zorg voor de kosten van OM, zittende magistratuur en getuigenbescherming. Externe financiering van de rechtspraak en het OM is niet wenselijk omdat iedere schijn van beïnvloeding van de rechtsgang moet worden vermeden. Locatiekosten vallen onder de kosten van OM en ZM, de kosten voor de zittingslocatie worden om die reden door Nederland gedragen.

Zodra definitieve afspraken zijn gemaakt met de JIT-landen over co-financiering van de overige kosten die gemoeid zijn met het internationale karakter van het proces zullen de overige grievings nations worden gevraagd om een vrijwillige bijdrage.

- 17 Wat zijn de kosten van het houden van het MH17-strafproces in het JCS?
- 18 Wat zouden de kosten bedragen om in de gemeente Den Haag een nieuwe extra beveiligde zittingslocatie te realiseren, dan wel nieuwbouw dan wel in een bestaande locatie?

Antwoord op de vragen 17 en 18

De kosten voor een MH17-strafproces zijn sterk afhankelijk van het feit of er (bedreigde) getuigen en/of verdachten aanwezig zullen zijn en daarmee samenhangend het aantal benodigde zittingsdagen.

Een van de essentiële aspecten waaraan een locatie moet voldoen is tijdige beschikbaarheid. Een locatie die verbouwd moet worden of nieuw moet worden gerealiseerd zou daar niet aan voldoen. Daarnaast worden de extra kosten voor een dergelijke locatie op minimaal 2 miljoen euro per jaar geschat. Dat is een veelvoud van de kosten die zijn gemoeid met de relatief beperkte aanpassingen die in JCS nodig zijn.

- 19 Ben u bereid, in acht nemend de mening van de nabestaanden van de ramp met MH17, te onderzoeken of het opportuun is een nieuwe, extra beveiligde locatie voor strafzaken in Den Haag te realiseren en hier het MH17-strafproces te laten plaatsvinden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

De eventuele behoefte aan een additionele extra beveiligde zittingslocatie in Nederland staat los van de keuze voor een geschikte zittingslocatie voor een

MH17-straiproces.

Een van de essentiële aspecten waaraan een locatie voor een MH17-straiproces moet voldoen is tijdige beschikbaarheid. Het JCS beschikt over de benodigde faciliteiten voor een proces van dit karakter en deze omvang en is tijdig beschikbaar. Voor het overige verwijs ik naar het antwoord op vraag 6.

- 20 Kunt u een overzicht geven van de stand van zaken van alle lopende rechtszaken, waaronder voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, zaken met behulp van Amerikaanse advocaten, zaken tegen Malaysia Airlines en eventuele overige zaken die nabestaanden hebben aangespannen naar aanleiding van het neerhalen van vlucht MH17?

Antwoord

Met betrekking tot zaken aangespannen door nabestaanden van de slachtoffers van het neerhalen van vlucht MH17 kan ik u mededelen dat er op dit moment met betrekking tot het neerhalen van MH17 één procedure in behandeling is genomen. Dit zijn klachten van Duitse nabestaanden Ioppa, Lauschet en Kenke (2x) tegen Oekraïne (zaaknummers 73776/14, 973/15, 4407/15, 4412/15). Voorts is bekend dat, met behulp van een Amerikaanse advocaat, een grote groep nabestaanden klachten heeft ingediend tegen Rusland. In mei 2016 zijn klachten ingediend door nabestaanden uit Australië, Maleisië en Nieuw Zeeland. Een maand geleden is deze groep aangevuld met een groep Nederlandse nabestaanden. Deze klachten zijn nog niet in behandeling genomen door het EHRM. Het is onbekend op welke termijn de behandeling van deze klachten kan worden verwacht. Tenslotte zijn op 23 april 2018 klachten ingediend namens de NOS, RTL en de Volkskrant over de weigering van Nederland om gegevens met betrekking tot MH17 openbaar te maken.

Daarnaast zou het neerhalen van MH17 ook een rol kunnen spelen bij de interstatelijke klachten van Oekraïne tegen Rusland (zaaknummers 42410/15, 8019/16 of 70856/16). De inhoud van deze klachten is echter niet openbaar.

Met betrekking tot de overige zaken heb ik uit de media vernomen dat civiele claims tegen vermeende betrokken personen en bedrijven worden voorbereid. Aangezien de staat bij deze zaken geen procespartij is en er, anders dan bij procedures bij internationale hoven en tribunalen, geen persverklaringen door de betrokken juridische instanties uitgegeven worden, kan ik geen uitspraken doen over de precieze stand van zaken. Wel is bekend dat een groep nabestaanden in de VS een zaak heeft gewonnen tegen Igor Girkin, een voormalige separatistenleider ten tijde van het neerhalen van MH17.

- 21 Wat is de stand van zaken van het onderzoek van het Internationaal Strafhof naar het neerhalen van vlucht MH17?

Antwoord

In het rapport van de aanklager (Report on Preliminary Examination Activities 2015) wordt gesteld dat er feitelijk en juridisch onderzoek wordt gedaan naar mogelijke misdaden in Oekraïne (inclusief de Krim en Donbass) na 20 februari 2014 om te bepalen of wordt voldaan aan de criteria van het Statuut van Rome voor het openen van een onderzoek. In deze context wordt ook de voortgang met het strafrechtelijk onderzoek (van het JIT) naar het neerhalen van MH17 nauwlettend gevolgd. Het vooronderzoek inzake Oekraïne is nog niet afgesloten. Hangende dit onderzoek doet de aanklager geen mededelingen over haar afweging om al dan niet over te gaan tot een opsporingsonderzoek ten aanzien van bepaalde misdrijven in Oekraïne.

- 22 Wat is de stand van zaken van de aansprakelijkstelling van de Russische Federatie door Oekraïne bij het Internationaal Gerechtshof?

Antwoord

Deze zaak is op 16 januari 2017 aanhangig gemaakt door Oekraïne. Hierbij heeft Oekraïne om voorlopige maatregelen verzocht. In zijn uitspraak van 19 april 2017 heeft het Internationaal Gerechtshof bepaald dat de partijen bij het geschil zich moeten onthouden van handelingen die het geschil zouden kunnen verergeren. Daarnaast moet de Russische Federatie ervoor zorgen dat de instituties die de Krim Tataren vertegenwoordigen in stand blijven en dat onderwijs in de Oekraïense taal verzekerd blijft. Vervolgens was de deadline voor het indienen van de Memorie van Oekraïne 12 juni van dit jaar en heeft de Russische Federatie tot 12 juli 2019 om zijn Memorie in te dienen.

- 23 Welke rol ziet het kabinet voor zichzelf bij de ondersteuning van de Stichting Vliegcramp MH17?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 1 en 2.

- 24 Kunt u aangeven in hoeverre de rechtbank Den Haag voldoende is toegerust zaken op grond van de Wet internationale misdrijven (WIM-zaken) of andere zaken met een hoog risicogehalte te kunnen behandelen? Zijn er plannen een extra beveiligde zittingslocatie in Den Haag te ontwikkelen? Zo ja, wat is daarvan de stand van zaken?

Antwoord

De rechtbank Den Haag is exclusief bevoegd om zaken te behandelen betreffende de misdrijven die zijn omschreven in de Wet internationale misdrijven (WIM). De rechtbank beschikt over de daarvoor benodigde expertise en ervaring. De rechtbank is gehuisvest in het Paleis van Justitie in Den Haag. Daar worden geregeld zaken met een veiligheidsrisico, waaronder ook WIM-zaken, behandeld. Indien de veiligheidsrisico's bijzonder groot zijn of sprake is van andere zwaarwegende omstandigheden, kan ik op grond van artikel 21b lid 3 van de Wet op de rechterlijke organisatie bepalen, na overleg met de Raad voor de rechtspraak en het College van procureurs-generaal, dat in een zaak de zitting zal worden gehouden op een in de aanwijzing nader bepaalde locatie in of buiten het rechtsgebied, waarin het gerecht is gelegen, zoals in een extra beveiligde zittingszaal. De rechtbank Den Haag heeft de afgelopen jaren diverse zaken in het JCS behandeld. Zie verder het antwoord op vragen 8 en 9.

- 25 In hoeverre zijn nabestaanden betrokken bij het maken van een keuze voor de zittingslocatie?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 6 en 11.

- 26 In hoeverre is bij het kiezen van het JCS rekening gehouden met gevoelens van nabestaanden, in die zin dat een herhaalde gang naar de locatie Schiphol voor hen een extra belasting kan betekenen?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 6 en 11.

- 27 Kunt u aangeven waarom er in de gemeente Den Haag geen geschikte locatie is gevonden?

Antwoord

Zie het antwoord op vraag 7.

- 28 Is gekozen voor de locatie JCS uit financiële overwegingen, namelijk om te kunnen bezuinigen op het reeds ingeplande huisvestingskosten á 9 mln. euro op jaarbasis?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 17 en 18.

- 29 Wat vindt het openbaar ministerie (OM) van de keuze voor het JCS, met name vanuit het perspectief wat inhoudelijk goed is voor de strafzaak?

Antwoord

Het OM is betrokken geweest bij de totstandkoming van het programma van eisen voor een zittingslocatie en kan zich vinden in de conclusie dat het JCS aan deze eisen voldoet.

- 30 Klopt het dat de extra beveiligde zittingslocatie ‘de Bunker’ aan het einde van de technische levensduur is en zou in dat verband het zoeken van een nieuwe extra beveiligde zittingslocatie niet te combineren zijn met het vinden van een geschikte zittingslocatie voor het MH17-proces?

Antwoord

Het klopt dat de extra beveiligde zittingslocatie in Amsterdam-Osdorp (“de Bunker”) aan het einde van de technische levensduur is. Het in stand houden van de functionaliteit van het gebouw zal volgens de Raad voor de rechtspraak de eerstkomende tijd aanzienlijke investeringen vergen. Zie verder het antwoord op vragen 8 en 9.

- 31 Is de conclusie gerechtvaardigd dat de regering feitelijk nu al concludeert dat Oekraïne niet staatsaansprakelijk zal worden gesteld voor het in onvoldoende mate afsluiten van het luchtruim, indien er op dit moment geen juridisch overtuigend bewijs is voor succesvolle aansprakelijkstelling van Oekraïne én indien de regering aanvullend onderzoek op dit moment niet nodig acht?

Antwoord

Het kabinet heeft steeds gesteld dat het – ook na de aansprakelijkstelling van Rusland voor zijn aandeel in het neerhalen van vlucht MH17 – geen andere juridische opties uitsluit. Zoals ik uw Kamer in de brief van 5 juni 2018 heb laten weten is er op basis van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, de uitkomsten van het strafrechtelijk onderzoek van het JIT, informatie uit openbare bronnen en eigen, voortdurend, onderzoek, waaronder juridisch onderzoek, naar het oordeel van het kabinet op dit moment geen juridisch overtuigend bewijs voor succesvolle aansprakelijkstelling van Oekraïne. Het kabinet acht aanvullend onderzoek op dit moment niet nodig. Zie verder het antwoord op vraag 4.

- 32 Welke rol hebben de bevindingen van de OVV gespeeld, in het bijzonder Deel B

van het OVV-rapport over ‘vliegen over het conflictgebied in Oost-Oekraïne’, inzake het oordeel dat Oekraïne op dit moment niet aansprakelijk kan worden gesteld?

Antwoord

De bevindingen van de OVV hebben een feitelijke onderbouwing gevormd voor de conclusie die het kabinet heeft getrokken in de Kamerbrief van 5 juni 2018.

- 33 Zijn de conclusies van de OVV inzake de verantwoordelijkheid die een land heeft ten aanzien van het sluiten van het luchtruim in geval dreigend gevaar of onheil op zich al niet sterk genoeg om tot aansprakelijkstelling van Oekraïne te komen?

Antwoord

Nee. Het onderzoek van de OVV was gericht op de toedracht van de crash van vlucht MH17, niet op de vraag naar de verantwoordelijkheid hiervoor. Uit het rapport van de OVV kan dus ook niet afgeleid worden waar deze verantwoordelijkheid zou moeten liggen.

- 34 Zijn de betrokken Oekraïense luchtverkeersleiders ooit door enige instantie gehoord in het kader van MH17 en hebben die verhoren enige rol gespeeld bij het huidige (tussen)oordeel van de regering dat Oekraïne thans (nog) niet staatsaansprakelijk kan worden gesteld?

Antwoord

Het strafrechtelijk onderzoek van het JIT is nog gaande. De vraag of in dat kader luchtverkeersleiders, of welke personen dan ook, zijn gehoord, kan ik dan ook niet beantwoorden. Voor wat betreft het onderzoek van de OVV, verwijs ik naar de antwoorden op de vragen van de leden Omtzigt (CDA) en Sjoerdsma (D66) van 27 januari 2016, kenmerk 2016Z05162.

- 35 Is er nog sprake van een lopend (strafrechtelijk) onderzoek naar de verantwoordelijken voor het niet sluiten van het Oekraïense luchtruim voorafgaand aan het ramp met MH17?

Antwoord

Nee, het niet sluiten van het Oekraïense luchtruim is nooit onderwerp van strafrechtelijk onderzoek door het JIT geweest. Het strafrechtelijk onderzoek van het JIT richt zich op de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van degenen betrokken bij het neerhalen van MH17.

- 36 Gaat niet – net zoals bij de beoordeling van de staatsaansprakelijkheid van de Russische Federatie – aan de vraag of Oekraïne staatsaansprakelijk kan worden gesteld in verband met het niet adequaat sluiten van het luchtruim, de vraag vooraf of Oekraïne dan wel (rechts)personen in de Oekraïne in strafrechtelijke zin zich schuldig hebben gemaakt aan enig strafbaar feit? Ziet het verdrag waarin rechtsmacht door Oekraïne aan Nederland wordt overgedragen niet op een brede waaier aan gedragingen die een rol hebben gespeeld bij het neerhalen van vlucht MH17, inclusief aspecten samenhangend met het sluiten van het luchtruim? Welke rol speelt het OM bij de strafrechtelijke afweging in deze?

Antwoord

Staatsaansprakelijkheid ziet op aansprakelijkheid van staten op grond van internationaal recht, strafrechtelijke aansprakelijkheid ziet op aansprakelijkheid van individuen op grond van nationaal recht. Deze aansprakelijkheden worden onafhankelijk van elkaar beoordeeld. De beoordeling van de aansprakelijkheid van Oekraïne dan wel (rechts)personen in de Oekraïne in strafrechtelijke zin gaat dus niet noodzakelijkerwijs vooraf aan een beoordeling van de vraag of Oekraïne aansprakelijk kan worden gesteld op grond van internationaal recht. Het verdrag tussen Nederland en Oekraïne ziet op het mogelijk maken van vervolging en berechting in Nederland van personen die verdacht worden van betrokkenheid bij strafrechtelijke feiten met betrekking tot het neerhalen van vlucht MH17. Niet het verdrag, maar het OM bepaalt in dat kader voor welke feiten het vervolgt.

- 37 Welke instantie zal – net zoals dat is gebeurd rond de aansprakelijkheidstelling van de Russische Federatie – een (onafhankelijk) oordeel vellen in hoeverre de onderzochte feiten voldoende grond vormen om Oekraïne al dan niet staatsaansprakelijk te stellen?

Antwoord

Net als bij het aansprakelijk stellen van de Russische Federatie door Nederland, zal het aan het kabinet zijn om te besluiten al dan niet over te gaan tot aansprakelijkstelling van Oekraïne.

- 38 Hoe staat het met de steun van de overige JIT landen aan het JIT c.q. standpunten van het JIT? Delen alle partijen nog steeds de overtuiging dat het bewaren van eenheid cruciaal is voor de succesvolle afsluiting van het proces? Kunt u in dit opzicht de uitspraken duiden die de Maleisische minister van transport eind mei deed?

Antwoord

De JIT-landen zijn unaniem in hun steun aan het onderzoek van het JIT en de conclusies die het tot nu toe heeft gepresenteerd. Er is een goede samenwerking tussen de regeringen van de JIT-landen en ze zijn verenigd in het doel om waarheidsvinding en gerechtigheid te bewerkstelligen. Daartoe hebben de JIT-landen ook een MoU over politieke samenwerking getekend in september 2017. Maleisië heeft met verklaringen op 6 juni en 17 juli jongstleden alle onduidelijkheid, die was ontstaan na de uitspraken van de nieuwe Maleisische minister van Transport, weggenomen. Ook Maleisië is volledig gecommitteerd aan het JIT en de resultaten van het onderzoek tot nog toe.

- 39 Hoe staat het met de aansluiting van het Verenigd Koninkrijk en België en eventuele andere landen bij de aansprakelijkheidstelling, nu het kabinet de regering heeft aangegeven dat met het Verenigd Koninkrijk en België werd bekeken of het zich kon aansluiten bij de aansprakelijkheidstelling?

Antwoord

Het Verenigd Koninkrijk en België alsmede andere Grieving Nations zijn welkom zich aan te sluiten bij de aansprakelijkheidstelling van de Russische Federatie voor het neerhalen van vlucht MH17. Het is aan deze en andere Grieving Nations hierover zelfstandig een beslissing te nemen op een door deze landen zelfstandig vast te stellen tijdstip.

- 40 Bent u, achteraf gezien, van mening dat het beter zou zijn geweest als er wel een informatiebijeenkomst zou zijn belegd door het JIT en/of het kabinet inzake de

aansprakelijkheidsstelling van de Russische Federatie?

Antwoord:

Het kabinet heeft de Nederlandse nabestaanden, onmiddellijk na haar beluit tot aansprakelijkstelling van de Russische Federatie, via bestaande kanalen op de hoogte gebracht. Diplomatieke vertegenwoordigers van de Grievings Nations zijn ook dezelfde dag geïnformeerd. Een algemene informatiebijeenkomst zou weinig hebben toegevoegd aan de informatievoorziening via deze kanalen. Het kabinet blijft de nabestaanden en Grievings Nations informeren over belangrijke ontwikkelingen. Mochten de specifieke ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, dan zal een informatiebijeenkomst voor alle nabestaanden tot de mogelijkheden behoren.

- 41 Bent u bereid een tot twee keer per jaar een informatiebijeenkomst voor nabestaanden te organiseren teneinde nabestaanden te voorzien van aanvullende informatie rondom het vervolgproces?

Antwoord

Het informeren van nabestaanden blijft een van de hoogste prioriteiten binnen het MH17-dossier.

Wanneer er belangrijke ontwikkelingen zijn worden nabestaanden door de overheid via de bestaande kanalen (IVC-site en/of mail) geïnformeerd. Dat laat zich niet beperken door van te voren reguliere informatiebijeenkomsten af te spreken. Mochten de specifieke ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, dan zal een informatiebijeenkomst voor alle nabestaanden ook tot de mogelijkheden behoren.

- 42 Kunt u aangeven of en hoe nabestaanden worden betrokken bij het vaststellen van de schade als gevolg van het neerhalen van vlucht MH17, met name als het gaat om compensatie en genoegdoening?

Antwoord

Nabestaanden zullen worden geconsulteerd over de hoogte van de schadeclaim en een eventueel schikkingsvoorstel.

- 43 Bent u bereid de Stichting vliegcrash MH17 jaarlijks financieel te ondersteunen teneinde deze stichting in staat te stellen een zelfstandige informatierol in de richting van haar leden en in de richting van andere nabestaanden te vervullen? Zo ja, waar zou dat uit bestaan? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Zie het antwoord op de vragen 1 en 2.

- 44 Zijn er op enig moment afspraken gemaakt met Oekraïne over het (niet) aansprakelijk stellen van Oekraïne, bijvoorbeeld bij onderhandelingen over het JIT-verdrag?

Antwoord

Nee, er zijn op geen enkel moment – ook niet rond het inrichten van het JIT – afspraken met Oekraïne gemaakt over het al dan niet aansprakelijk stellen van

Oekraïne.

- 45 Kunt u nader duiden welke positie Maleisië inneemt bij het aansprakelijk stellen van Rusland? Is Maleisië het daarmee eens?

Antwoord

De nieuw aangetreden regering van Maleisië is vooraf geïnformeerd over het aansprakelijk stellen van Rusland. Maleisië heeft op 25 mei, 6 juni en nogmaals op 17 juli zijn volledige steun en betrokkenheid bij het JIT-onderzoek uitgesproken. Nederland en Australië zijn bereid om met Maleisië nadere gesprekken te voeren over de vraag of, hoe en wanneer zij zich zou kunnen aansluiten bij een aansprakelijkheidszaak tegen Rusland. Zie ook het antwoord op vraag 39.

- 46 Is het MH17-archief toegankelijk voor nabestaanden? Zo ja, op welke wijze kunnen zij toegang krijgen?

- 47 Welk deel van het MH17-archief is nu open voor het publiek?

Antwoord op de vragen 46 en 47

Zoals onder andere aangegeven in de Kamerbrieven van 21 december 2016 en van 22 februari 2018 is er geen fysiek MH17-Archief ingericht. Wel is er op de website van het Nationaal Archief een overzicht gepubliceerd van de relevante informatie die bij de organisaties aanwezig is, op dossier- of deelcollectieniveau, inclusief contextinformatie.

Omdat er nog gewerkt wordt aan het dossier MH17, wordt de informatie gebruikt in het primair proces. Zolang het MH17-dossier nog niet is afgesloten moeten de betrokken overheidsorganisaties in staat zijn om hier een beroep op te doen en verantwoording af te leggen over het bestuurlijk handelen. Dit vereist dat zij de zeggenschap kunnen voeren over hun informatiehuishouding. De betrokken departementen en onderliggende archiefvormers hebben een eigen archief. Zij zijn daarmee zorgdrager in de zin van de Archiefwet en daarom verantwoordelijk voor het in goede, geordende en toegankelijke staat houden van deze informatie onder hun eigen zorgplicht.

De Archiefwet stelt algemene eisen aan het beheer van alle archiefbescheiden van de overheid, daarmee valt de informatie over MH17 onder de Archiefwet. Er zijn echter verschillen in de wijze van opvragen van de informatie: dit geschiedt voor het moment van overbrenging naar het Nationaal Archief conform de Wet openbaar bestuur en andere geldende wet- en regelgeving. Pas na het moment van overbrenging naar het Nationaal Archief is de informatie openbaar toegankelijk, tenzij op grond van artikelen 15, 16 en 17 van de Archiefwet 1995 beperkingen aan de openbaarheid zijn gesteld.

- 48 Bevatte de concept rapportages (0.1 tot en met 0.6) van de evaluatie politie inzet passages over het afluisteren door Oekraïne?
- 49 Waarom stond er in de evaluatie van de politie inzet niets over het feit dat Oekraïne de Nederlandse missie heeft afgeluisterd?

Antwoord op vragen 48 en 49

De evaluatie van de politie was gericht op drie thema's: de rol van de politie binnen de Rijkscrisisstructuur, de interne organisatiestructuur en operationele processen als repatriëring en identificatie van slachtoffers en persoonlijke bezittingen. Het doel was om te leren van de inzet rond het neerhalen van de MH17 en de lessen borgen in de (crisis)organisatie. In dit rapport en in eerdere conceptversies wordt geen melding gemaakt van afluisteren door Oekraïense autoriteiten.

Bij elke buitenlandse missie van enige omvang worden politiemedewerkers bewust gemaakt van de algemeen bekende risico's, dus ook bij deze missie. Aan deze bewustwording is in de evaluatie ook aandacht besteed.

- 50 Kunt u aangeven wanneer en hoe Oekraïne de Nederlandse missie heeft afgeluisterd en wat Nederland gedaan heeft toen dat ontdekt werd?

Antwoord

In algemene zin kan ik mededelen dat er rond de bergingsmissie preventief verschillende veiligheidsmaatregelen zijn genomen om spionage te voorkomen. Zo werden politiemensen er voortdurend alert op gemaakt dat iemand kon meeluisteren of meekijken en dat hun gedrag hierop aangepast diende te zijn.

Ook als andere overheidsfunctionarissen afreizen naar hoog-risico landen worden specifieke instructies meegegeven op het gebied van informatiebeveiliging, bijvoorbeeld vanwege vertrouwelijke informatie. Daarbij moet gedacht worden aan het beveiligen van de mobiele telefoon, het uitschakelen van apparatuur tijdens vertrouwelijke gesprekken en een verhoogd bewustzijn op sociale media.

- 51 Heeft Rusland ooit nog de radar van het tweede radarstation geleverd aan de onderzoekers?

Antwoord

In maart 2017 verzocht het OM de autoriteiten van de Russische Federatie de radarbeelden van de radarstations Ust-Donetsk en Buturinskoe, of andere radarstations die de omgeving van Lugansk en Donetsk binnen hun bereik hadden. In reactie op dit laatste verzoek heeft de Russische Federatie in augustus 2017 een dataset verstrekt van radarstation Ust-Donetsk. Van het radarstation Buturinskoe zijn geen data verstrekt.

- 52 Kan de claim van het Russische ministerie van Defensie, dat de BUK-raket waarmee vlucht MH17 is neergeschoten sinds 2011 niet meer in gebruik is bij het Russische leger, juridisch worden weerlegd?

Antwoord

Het JIT heeft van deze claim kennisgenomen. Het JIT heeft in mei haar conclusie gedeeld dat de BUK- installatie die gebruikt is om vlucht MH17 neer te halen afkomstig is van de 53ste Brigade.

Vanzelfsprekend wordt door het JIT ook onderzoek verricht naar de raket waarmee MH17 is neergehaald. Tijdens de presentatie in mei heeft het JIT ook in dit verband een getuigenoproep gedaan. Bij het onderzoek naar de raket wordt ook deze claim van het Russische ministerie van Defensie betrokken.

In het belang van het onderzoek kan op dit moment hierover geen verdere mededeling worden gedaan.

- 53 Hebben de verantwoordelijke Oekraïense autoriteiten al eens een verklaring gegeven voor het feit dat zij in die periode in juli 2014 hun luchtruim niet hebben gesloten? Zo ja, wat is die verklaring?
- 54 Zijn de verantwoordelijke Oekraïense autoriteiten gevraagd naar een verklaring voor het feit dat hun luchtruim in die periode in juli 2014 niet gesloten was? Zo ja, door wie?

Antwoord op de vragen 53 en 54

De OVV heeft uitvoerig onderzoek hier naar gedaan en in dit kader de Oekraïense autoriteiten bevraagd naar het beheer van het luchtruim in aanloop naar en op 17 juli 2014. Minister van Buitenlandse Zaken Klimkin heeft in april 2015 daarnaast verklaard dat Oekraïne voorafgaand aan 17 juli 2014 geen informatie had over de aanwezigheid van dergelijke moderne wapensystemen in deze periode.

- 55 Kunt u aangeven of bewijsstukken zoals tapverslagen die mogelijk relevant zijn bij een aansprakelijkstelling van Oekraïne door het JIT worden bewaard, en met nabestaanden of andere belanghebbenden worden gedeeld, indien zij besluiten om Oekraïne (mede) aansprakelijk te stellen en op de desbetreffende bewijsstukken een beroep willen doen?

Antwoord

Gegevens die relevant zijn in het kader van het strafrechtelijk onderzoek, worden toegevoegd aan het strafdossier en worden bewaard overeenkomstig de wettelijke termijnen.